

Hemşirelerin Öz-Yeterlilik Algıları ile Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*

The Investigation of Nurses' Self-Efficacy Perceptions With Problem-Solving Abilities

Mine YILMAZ KOÇAK¹ , Funda BÜYÜKYILMAZ²

¹Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Konya, Türkiye

²İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Amaç: Araştırma; hemşirelerin öz-yeterlilik algıları ile problem çözme becerilerinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı-ilişkili arayıcı bir çalışma olarak gerçekleştirildi.

Yöntem: Araştırmanın evrenini, bir üniversite hastanesinde çalışan hemşireler örneklemi ise, evren içinden çalışmaya katılmayı kabul eden ve ulaşılabilen hemşireler oluşturdu (n=392). Çalışmanın verileri, "Hemşire Bilgi Formu", "Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ)" ve "Problem Çözme Envanteri (PÇE)" ile toplandı.

Bulgular: Çalışmaya katılan hemşirelerin yaş ortalamalarının 26,76±5,90 yıl, %67,3'ünün kadın, %52,0'sinin bekar, %52,3'nün sağlık meslek lisesi, %36,7'sinin lisans ve üzeri mezuniyet derecesine sahip, %4,6'sının lisansüstü mezunu olduğu saptandı. Ayrıca hemşirelerin serviste (%52,3), vardiya sistemine göre (%64,0), hemşire ünvanı ile (%93,9) ortalama 6,19±4,55 yıldır görev yaptığı belirlendi. Hemşirelerin ÖEYÖ puan ortalaması 86,93±12,76 ve PÇE puan ortalaması 93,32±22,24 olarak belirlendi ve aralarında istatistiksel açıdan negatif yönde, güçlü ve çok ileri düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptandı (p≤0,01). Ayrıca öz-yeterlilik algısı üzerine etki oranına göre sırasıyla; problem çözme becerisi, mezuniyet sonrası problem çözme konusunda eğitim alma durumu ve mesleki ünvan problem çözme becerisine ise; mesleki deneyim süresi gibi bağımsız değişkenlerin istatistiksel açıdan ileri düzeyde anlamlı katkısının olduğu saptandı (p≤0,01).

Sonuç: Hemşirelerin öz-yeterlilik algılarının iyi düzeyde; problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu belirlendi. Ayrıca öz-yeterlilik algısı ile problem çözme becerisi arasında güçlü bir ilişkinin olduğu sonucuna varıldı.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik, öz-yeterlilik, problem çözme

ABSTRACT

Objective: This research study was performed as a descriptive and correlational analysis to investigate nurses' self-efficacy perceptions and problem solving abilities.

Methods: The study population was composed of the nurses working in a university hospital, while the sampling consisted of those accepting to take part in the study (n=392). The data were collected through the "Nurses' Information Questionnaire", the "Self-Efficacy-Scale (SES)" and the "Problem Solving Inventory (PSI)".

Results: It was determined that mean age of the nurses who participated in the study was 26.76±5.90 years and 67.3% of them were women. While 52.0% of them single, and 52.3% had graduated from vocational high school. Besides, 36.7% of them had undergraduate and higher education and 4.6% of them post-graduate education. It was also determined that 52.3% of the nurses were working in the service, 64.0% of them were serving according to the shift system under the title of nurse (93.9%) for a mean period of 6.19±4.55 years. Mean SES and PSI scores of nurses' were 86.93±12.76 and 93.32±22.24, respectively. A statistically negative but strong and highly significant correlation was determined between the nurses' mean SES and PSI scores (p≤0.01). Besides, a statistically, and extremely significant contribution of independent variables in order of increasing effect rate to self-efficacy perception including problem solving skill, state of receiving education on problem solving after graduation respectively and also to occupational title problem solving skill as duration of occupational experience (p≤0.01).

Conclusion: It was found that nurses had a good level of self-efficacy perception and moderate level of problem solving skills. Furthermore, there is a strong correlation between self-efficacy perception and problem-solving skills, and the increase or decrease in levels affects each other.

Keywords: Nursing, self-efficacy, problem solving

Yazışma adresi: Mine Yılmaz Koçak,
Selçuk Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Konya - Türkiye
e-posta: mineyilmazkocak@gmail.com

ORCID

M.Y.K. 0000-0002-2980-9976
F.B. 0000-0003-2882-3757

*İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

© Telif hakkı G.O.P Taksim Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Logos Tıp Yayıncılık tarafından yayınlanmaktadır.
Bu dergide yayımlanan bütün makaleler Creative Commons Atf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
© Copyright Association of Publication of the G.O.P. Taksim Training and Research Hospital.
This journal published by Logos Medical Publishing.
Licensed by Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

Atf vermek için: Yılmaz Koçak M,
Büyükyılmaz F. Hemşirelerin öz-yeterlilik
algıları ile problem çözme becerilerinin ince-
lenmesi. Jaren. 2019;5(3):169-77.

Alındığı tarih: 27.06.2018
Kabul tarihi: 25.06.2019

GİRİŞ

Öz-yeterlilik kavramı, bir eylemin planlanması, gerekli becerilerin farkında olunması, örgütlenmesi, elde edilecek olumlu sonuçların gözden geçirilmesi gibi öğeleri içerir. Öz-yeterlilik algısı; bireyin gelecekte karşılaşacağı problemler ile nasıl baş edeceği, hissedeceği, düşüneceği ve hareket edeceğine karar vermesi noktasında belirleyici olan davranışlarına ilişkin güdüleri artıran veya azaltan bir özelliktir. Bireyin kendi yeteneklerini, kapasitesini daha objektif şekilde değerlendirmesini sağlar ⁽¹⁾. Öz-yeterliliği yüksek olanların, başarısızlıkları karşısında yılmadığını, çabuk toparlanıp eylemlerine devam ettiklerini belirtmektedir ⁽¹⁻⁴⁾. Güçlü bir öz-yeterlilik algısı, başarı ve iyilik halinin oluşmasını ve en önemlisi kişisel gelişimi ve becerilerin geliştirilmesini sağlar ⁽⁵⁾.

Problem çözme ise; yaratıcı ve yansıtıcı düşünmeyi gerektiren entelektüel bir süreç olarak kabul edilir. Problem çözme becerisi, kişiyi çözüme götürecek bilgilerin kazanılması ve kullanıma hazır olacak şekilde birleştirilerek, bir sorunun çözümünü uygulayabilme düzeyidir ⁽⁶⁾. Hemşirelik lisans eğitim programlarında problem çözme becerisine yönelik eğitimin, öğrencilerin baş etme yöntemlerini artırdığı, girişkenlik, eleştirel düşünme, sosyal beceri eğitimi gibi özel öğretim yöntemleri ile bütünlendirildiğinde ise bu yeteneğin geliştiği belirtilmektedir ⁽⁷⁻⁹⁾. Literatürde bir problemin çözülebileceğine inanan bireylerin, bu sorunu çözmeye ve bu kararı almaya daha yatkın oldukları vurgulanmaktadır ^(7,10). Bu doğrultuda öz-yeterlilik algısı yüksek olan bireyler olayları kontrol etme yetenekleri ile problem çözmede de daha başarılı olabilir.

Hemşireliğin temel işlevi ve amacı yardım etmektir. Bu yardımı bilimsel, hümanist ve bütüncül bir bakış açısı doğrultusunda sunulan bakım uygulamaları ile gerçekleştirir. Hemşire; sağlıklı/hasta bireye gereksinimleri ve tercihleri doğrultusunda bakım verirken, davranış ve tutumlarını savunurken, gerekçelerini açıklarken, etik ikilemlerle karşılaştığında karar verirken, bilimsel bilgi ve mesleki değerler ışığında problem çözme becerisini kullanmalıdır ⁽¹¹⁻¹⁴⁾.

Bu bilgiler ışığında araştırma; hemşirelerin öz-yeterlilik algıları ile problem çözme becerilerinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı-ilişki arayıcı bir

çalışma olarak planlandı ve gerçekleştirildi. Araştırmaya yön veren sorular ise:

- Hemşirelerin öz-yeterlilik algı düzeyi nedir?
- Hemşirelerin problem çözme beceri düzeyi nedir?
- Hemşirelerin öz-yeterlilik algıları ile problem çözme becerileri arasında bir ilişki var mıdır?
- Hemşirelerin öz-yeterlilik algıları ve problem çözme becerilerini etkileyen-katkıda bulunan bireysel ve bazı mesleki özellikler nelerdir? olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın evrenini, bir üniversite hastanesinde görev yapan hemşireler oluşturdu (N=465). Örneklemine ise, araştırmanın amacı açıklanarak bilgilendirme sonrası katılım için izin alınan, çalışmaya katılmak için istekli ve gönüllü olan evren içindeki hemşireler oluşturdu. Evren içinden %84,30'una ulaşılarak örneklem grubu oluşturuldu (n=392).

Veri Toplama Araçları:

Veriler; “Hemşire Bilgi Formu”, “Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ)” ve “Problem Çözme Envanteri (PÇE)” ile toplandı. Araştırmanın bağımlı değişkeni, öz-yeterlilik algısı ve problem çözme becerisi bağımsız değişkenleri ise; Hemşire Bilgi Formu’nda bulunan sorulardan oluştu.

Hemşire Bilgi Formu: İki bölümden oluşan Hemşire Bilgi Formu’nun, ilk bölümde tanımlayıcı özelliklere; ikinci bölümde ise, öz-yeterlilik algıları ve problem çözme becerilerini etkileyebilecek bazı mesleki özelliklere ilişkin sorular yer aldı ^(4,15-19).

Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ):

Hemşirelerin öz-yeterlilik algısını belirlemek için 1982 yılında Sherer ve arkadaşlarının geliştirdiği, Türk toplumuna uyarlanması Gözümlü ve Aksayan ⁽²⁰⁾ tarafından yapılan ÖEYÖ kullanıldı. 23 madde ve dört alt boyuttan (Davranışa Başlama, Davranışı Sürdürme, Davranışı Tamamlama ve Engellerle Mücadele) oluşan, 1-5 arasında puanlanan bu likert tipi ölçekten; en düşük 23, en yüksek 115 puan alınabilmektedir. Yüksek puan genel öz-yeterlilik algısının yüksek; düşük puan ise öz-yeterlilik algısının düşük olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,81, korelasyon güvenirlik katsayısı

ise 0,92 olarak bulunmuştur. Bu çalışmadan elde edilen Cronbach Alpha değeri ise 0,84 olarak bulundu.

Problem Çözme Envanteri (PÇE): Hemşirelerin problem çözme becerilerini değerlendirmek için 1982 yılında Heppner ve Peterson tarafından geliştirilen, Türk toplumuna uyarlanması Şahin, Şahin ve Heppner⁽²¹⁾ tarafından yapılan PÇE kullanıldı. 35 madde ve üç alt boyuttan (Problem Çözme Yeterliliğine Güven, Yaklaşma-Kaçınma, Kişisel Kontrol) oluşan, 1-6 arasında puanlanan bu likert tipi ölçekten en düşük 32, en yüksek 192 puan alınabilmektedir. Yüksek puan bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz algıladığını, düşük puan ise problem çözme becerileri konusunda kendini daha yeterli algıladığını gösterir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0,90, korelasyon güvenirlik katsayısı ise 0,38-0,49 olarak bulunmuştur. Bu çalışmadan elde edilen Cronbach Alpha değeri ise 0,90 bulundu.

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi:

Araştırma verilerinin toplanmasında, gerekli Etik Kurul onayı (No:13810) ve kurum izni (No:69052) alındıktan sonra araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden hemşirelerden yüz-yüze görüşme yöntemi ile toplandı. 15 Ekim 2016-15 Ocak 2017 tarih aralığında toplanan verilerin, veri toplama formunun doldurulması yaklaşık 10-15 dk. sürdü. Elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package for Social Science for Windows) 20.0 paket programında paket programında sayısal ve yüzdelik dağılımlar, korelasyon katsayıları, varyans analizi, çoklu regresyon analizi ve Post-Hoc önemlilik testleri kullanılarak analiz edildi.

BULGULAR

Çalışmaya katılan hemşirelerin bireysel özellikleri incelendiğinde, yaş ortalamalarının 26,76±5,90 yıl, %67,3'ünün kadın, %52,0'sinin bekar, %52,3'nün sağlık meslek lisesi, %36,7'sinin lisans ve üzeri mezuniyet derecesine sahip, %4,6'sının lisansüstü mezunu, %61,7'si gelir ve giderinin eşit olduğu, %73,7'sinin kazancını hem ailesi/eşi hem de kendisi için harcadığı, %90,8'inin ise kronik rahatsızlığının olmadığı belirlendi (Tablo 1).

Hemşirelerin bazı mesleki özellikleri incelendiğinde ise; büyük çoğunluğunun serviste (%52,3), vardiya

Tablo 1. Hemşirelerin Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular (N=392)

Bireysel Özellikler	n	%
Yaş		
Yaş Ortalaması 26,76±5,90		Minimum=18 Maksimum=47)
Cinsiyet		
Kadın	264	67,3
Erkek	128	32,7
Medeni Durum		
Evlü	188	48,0
Bekar	204	52,0
Öğrenim Durumu		
Sağlık Meslek Lisesi	205	52,3
Önlisans	43	11,0
Lisans ve üzeri	144	36,7
Gelir Durumu		
Gelir giderden az	103	26,3
Gelir giderine eşit	242	61,7
Gelir giderinden fazla	47	12,0
Kazancını Harcama Durumu		
Aile/eşe veriyor.	52	13,3
Kendi için harcıyor.	51	13,0
Her ikisi de	289	73,7
Kronik Hastalık Varlığı		
Var	36	9,2
Yok	356	90,8

Tablo 2. Hemşirelerin Bazı Mesleki Özelliklerine İlişkin Bulgular (N=392)

Mesleki Özellikler	n	%
Mesleki Deneyim		
Mesleki Deneyim Ortalaması 26,76±5,90		Minimum=0,8 Maksimum=25)
Çalışma Şekli		
Gündüz	141	36,0
Vardiya sistemi	251	64,0
Çalışılan Birim		
Servis	205	52,4
Poliklinik	17	4,3
Acil	22	5,6
Yoğun Bakım	102	26,0
Ameliyat Odası	26	6,6
Tanı ve Tedavi Ünitesi	12	3,1
Sağlık ve Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü	8	2,0
Mesleki Unvan		
Yönetici Hemşire	24	6,1
Hemşire	368	93,9
Çalıştığı Birimi Tercih Etmede İsteğinin Dikkate Alınması		
Evet	171	43,6
Hayır	221	56,4
Mesleği İsteyerek/Severek Seçme Durumu		
Evet	274	69,9
Hayır	118	30,1
Mezuniyet Sonrası Sorun Çözme Eğitimi Alma Durumu		
Evet	95	24,2
Hayır	297	75,8
Mesleki Sertifikaya Sahip Olma Durumu		
Evet	132	33,7
Hayır	260	66,3

sistemine göre (%64,0), hemşire ünvanı ile (%93,9) ortalama 6,19±4,55 yıldır görev yaptığı belirlendi. Ayrıca, %56,4'nün çalıştığı kliniği tercih etmede bireysel isteğinin dikkate alınmadığı, %69,9'nun hemşirelik mesleğini isteyerek/severek seçtiği, %75,8'inin mezuniyet sonrası sorun çözme eğitimi almadığı ve %66,3'nün mesleki bir sertifikaya sahip olmadığı saptandı (Tablo 2).

Çalışma kapsamına alınan hemşirelerin ÖEYÖ toplam ve dört alt boyut (Davranışa Başlama, Davranışı Sürdürme, Davranışı Tamamlama, Engellerle Mücadele) puan ortalamaları sırasıyla 86,93±12,76; 31,34±5,56; 27,09±4,76; 19,19±4,06 ve 9,32±2,48 olarak belirlendi (Tablo 3). Bu puan ortalamaları ölçek yönergesine göre öz-yeterlilik algısı ve dört alt boyut için iyi düzeyde olarak açıklanabilir. Hemşirelerin Problem Çözme Envanteri toplam ve üç alt boyut (Problem Çözme Yeterliliğine Güven, Yaklaşma-Kaçınma ve Kişisel Kontrol) puan ortalamaları sırasıyla 93,32±22,24; 29,99±9,81; 47,61±10,85 ve 15,72±4,66 olarak belirlendi (Tablo 3). Bu puan ortalamaları ölçek yönergesine göre problem çözme becerisi ve üç alt boyut için orta düzeyde olduğu şeklinde açıklanabilir. Ayrıca hemşirelerin ÖEYÖ ile PÇE puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan negatif yönde, güçlü ve çok ileri düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlendi ($p \leq 0,001$). Bu doğrultuda hemşirelerin öz-yeterlilik algıları arttıkça, problem çözme becerilerinin de arttığı belirlendi (Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelerin Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri Toplam ve Alt Boyutlarının Puan Dağılımı (N=392)

	Minimum	Maximum	±SS
Öz-Etkililik-Yeterlilik Toplam Puanı*	55	115	86,93±12,76
Öz-Etkililik-Yeterlilik Alt Boyutları			
Davranışa Başlama	8	40	31,34±5,56
Davranışı Sürdürme	11	35	27,09±4,76
Davranışı Tamamlama	6	25	19,19±4,06
Engellerle Mücadele	3	15	9,32±2,48
Problem Çözme Envanteri Toplam Puanı*	37	156	93,32±22,24
Problem Çözme Envanteri Alt Boyutları			
Problem Çözme	11	60	29,99±9,81
Yeterliliğine Güven	17	76	47,61±10,85
Yaklaşma-Kaçınma	5	27	15,72±4,66
Kişisel Kontrol			

* $r = -0,55$, $p = 0,000$

Hemşirelerin bireysel özelliklerinden cinsiyet, medeni durum, öğrenim, gelir, kazancını harcama durumları ve kronik hastalık varlığına göre ÖEYÖ, cinsiyet, gelir, kazancını harcama durumları ve kronik hastalık varlığına göre PÇE toplam puan ortalamaları arasında farklılık bulunmadı ($p \geq 0,05$). Hemşirelerin yaşları ile ÖEYÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan zayıf düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu ($p \leq 0,05$), hemşirelerin yaşları ilerledikçe öz-yeterlilik algılarının daha iyi düzeye ulaştığı görüldü (Tablo 4).

Problem çözme becerisi açısından; hemşirelerin yaşları ile PÇE toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan zayıf düzeyde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu ($p \leq 0,01$), hemşirelerin yaşları ilerledikçe problem çözme becerilerinin daha iyi düzeyde olduğu görüldü. Evli hemşirelerin bekar hemşirelerden öğrenim durumu lisans ve üzeri olan hemşirele-

Tablo 4. Hemşirelerin Bireysel Özelliklerine Göre Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri Toplam Puan Ortalamaları (N=392)

Bireysel Özellikler		ÖEYÖ Toplam Puan X ± SS	PÇE Toplam Puan X ± SS
X ± SS	26,76±5,90	86,93±12,76	93,32±22,24
Yaş Ortalaması		$r = 0,13$ $p = 0,012^*$	$r = -0,13$ $p = 0,010^*$
Cinsiyet	Kadın Erkek	86,81±12,27 87,20±13,72	92,06±21,95 95,90±22,70
		$p = 0,790$	$p = 0,110$
Medeni Durum	Evli Bekar	88,12±13,07 85,85±12,38	90,91±22,52 95,53±21,80
		$p = 0,078$	$p = 0,040^*$
Öğrenim Durumu	Sağlık Meslek Lisesi Önlisans Lisans ve üzeri	86,92±12,67 85,77±12,71 87,32±12,94	94,86±22,16 98,19±19,76 89,66±22,65
		$p = 0,783$	$p = 0,031^*$
Gelir Durumu	Gelir giderden az Gelir giderine eşit Gelir giderinden fazla	85,80±12,97 87,55±12,68 86,28±12,68	94,85±23,55 92,08±22,73 96,30±15,67
		$p = 0,469$	$p = 0,354$
Kazancını Harcama Durumu	Aile/eşe veriyor. Kendi için harcıyor. Her ikisi de	88,50±12,99 84,16±13,68 87,15±12,51	96,06±23,18 93,59±22,10 92,78±22,13
		$p = 0,194$	$p = 0,617$
Kronik Hastalık Varlığı	Var Yok	89,56±10,70 86,67±12,92	90,75±21,19 93,58±22,36
		$p = 0,197$	$p = 0,468$

* $p < 0,05$

rin sağlık meslek lisesi ve önlisans mezunu hemşirelerin PÇE toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkla daha iyi düzeyde olduğu saptandı ($p \leq 0,05$) (Tablo 4).

Hemşirelerin bazı mesleki özelliklerinden çalışma şekli, çalışılan birim, mesleği isteyerek/severek seçme durumlarına göre ÖEYÖ, çalışma şekli, çalışılan birim, mesleki ünvan, çalışılan birimi tercih etmede isteğinin dikkate alınması, mesleği isteyerek/

Tablo 5. Hemşirelerin Bazı Mesleki Özelliklerine Göre Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri Toplam Puan Ortalamaları (N=392)

Mesleki Özellikler		ÖEYÖ Toplam Puan X ± SS	PÇE Toplam Puan X ± SS
X ± SS		86,93±12,76	93,32±22,24
Mesleki Deneyim Ortalaması	6,19±4,55 yıl	r=0,19 p=0,000**	r=-0,16 p=0,001**
Çalışma Şekli	Gündüz Vardiya sistemi	87,57±12,78 86,58±12,74 p=0,460	91,78±22,08 94,18±22,33 p=0,306
Çalışılan Birim	Servis Poliklinik Acil Yoğun Bakım Ameliyat Odası Tanı ve Tedavi Ünitesi Sağlık ve Hemşirelik Hizmetleri Müdürlüğü	85,95±12,24 91,71±10,84 83,77±12,14 87,05±14,06 91,58±11,56 90,50±13,73 89,00±12,47 p=0,163	94,57±22,02 82,65±15,51 95,82±20,81 94,54±23,05 91,58±20,62 85,08±24,81 79,50±28,03 p=0,058
Mesleki Ünvan	Yönetici Hemşire Hemşire	93,63±11,65 86,50±12,71 p=0,008**	89,75±27,43 93,55±21,88 p=0,303
Çalıştığı Birimi Tercih Etmede	Evet Hayır	88,61±12,50 85,64±12,81 p=0,022*	91,14±22,71 95,00±21,78 p=0,088
Isteğinin Dikkate Alınması			
Hemşireliği İsteyerek/Severek Seçme Durumu	Evet Hayır	87,58±12,95 85,44±12,20 p=0,127	93,30±22,72 93,36±21,17 p=0,982
Mezuniyet Sonrası Sorun Çözme Eğitimi Alma Durumu	Evet Hayır	91,44±12,44 85,50±12,53 p=0,000**	88,83±22,24 94,75±22,09 p=0,024*
Mesleki Sertifikaya Sahip Olma Durumu	Evet Hayır	89,08±12,65 85,85±12,68 p=0,017*	89,45±24,18 95,28±20,96 p=0,019*

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

severek seçme durumlarına göre PÇE toplam puan ortalamaları arasında farklılık bulunmadı ($p \geq 0,05$). Hemşirelerin mesleki deneyim süreleri ile ÖEYÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan zayıf düzeyde pozitif yönde ileri derecede anlamlı ilişki olduğu ($p \leq 0,01$), hemşirelerin mesleki deneyim süreleri arttıkça öz-yeterlilik algılarının daha iyi düzeye ulaştığı görüldü. Yönetici hemşirelerin hemşire ünvanı ile çalışanlardan; çalıştığı birimi tercih etmede istekleri dikkate alınan hemşirelerin bu konuda isteği dikkate alınmayanlardan; mezuniyet sonrası sorun çözme eğitimi alanların bu konuda eğitim almayanlardan; mesleki sertifikası bulunanların sertifikası bulunmayanlardan ÖEYÖ toplam puan ortalamalarının anlamlı farklılıkla yüksek olduğu belirlendi ($p \leq 0,05$) (Tablo 5). Problem çözme becerisi açısından; hemşirelerin PÇE toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan zayıf düzeyde negatif yönde ileri derecede anlamlı ilişki olduğu ($p \leq 0,05$), hemşirelerin mesleki deneyim süreleri arttıkça problem çözme becerilerinin daha iyi düzeyde olduğu görüldü. Mezuniyet sonrası sorun çözme eğitimi alan hemşirelerin bu konuda eğitim almayan ve mesleki sertifikası bulunan hemşirelerin sertifikası olmayanlara göre PÇE toplam puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkla daha iyi düzeyde olduğu saptandı ($p \leq 0,05$) (Tablo 5).

Ayrıca araştırma kapsamına alınan hemşirelerin öz-yeterlilik düzeyi üzerine etkisi olduğu belirlenen değişkenlerin etki/katkı düzeyini bir arada değerlendirmek amacıyla çoklu regresyon analizi yapıldı. Hemşirelerin mesleki deneyim süresi, çalıştığı birimi tercih etmesinde isteğinin dikkate alınması, mesleki sertifikaya sahip olması öz-yeterlilik algısına katkısı olmadığı belirlendi ($p \geq 0,05$). Buna karşın katkı değerlerine (B) göre mesleki ünvan, mezuniyet sonrası sorun çözme konusunda eğitim alma durumu ve problem çözme becerisinin öz-yeterlilik algısına istatistiksel açıdan ileri düzeyde katkısının olduğu görüldü ($p \leq 0,01$). Bu değişkenler etki oranına (regresyon katsayısı- β) göre sırasıyla problem çözme becerisi, mezuniyet sonrası sorun çözme konusunda eğitim alma durumu ve mesleki ünvan olarak saptandı (Tablo 6).

Ayrıca hemşirelerin medeni durum, öğrenim durumu, mesleki sertifikaya sahip olması ve mezuniyet sonrası sorun çözme eğitimi alma durumunun problem çözme

Tablo 6. Hemşirelerin Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği Puanına Değişkenlerin Etkisi: Regresyon Analizi Sonuçları (N=392)

Bağımsız Değişkenler	B	S. Hata	Beta (β)	t	p	95% Aralık	Güven
(Sabit)	134,125	5,125	-0,033	26,170	0,000*	124,05	144,20
Çalıştığı Birimi Tercih Etmede İsteğinin Dikkate Alınması	-0,841	1,092	-0,035	-0,770	0,442	-2,99	1,31
Mesleki Sertifikaya Sahip Olma Durumu	-0,946	1,133	0,041	-0,836	0,404	-3,17	1,28
Mesleki Deneyim	0,701	0,740	-0,112	0,947	0,344	-0,75	2,16
Mesleki Unvan	-5,931	2,199	-0,139	-2,698	0,007*	-10,25	-1,61
Mezuniyet Sonrası Sorun Çözme Eğitimi Alma Durumu	-4,125	1,237	-0,532	-3,334	0,001*	-6,56	-1,69
Problem Çözme Envanteri	-0,305	0,024		-12,758	0,000*	-0,35	-0,26

Bağımlı Değişken: ÖEYÖ Toplam Puan $R=0,58$, Adjusted $R^2=0,33$, $F=33,088$, $*p=0,000$, $**Durbin Watson=1,502$

Tablo 7. Hemşirelerin Problem Çözme Envanteri Puanına Değişkenlerin Etkisi: Regresyon Analizi Sonuçları (N=392)

Bağımsız Değişkenler	B	S. Hata	Beta (β)	t	p	95% Aralık	Güven
(Sabit)							
Medeni Durum	0,200	2,621	0,005	0,076	0,939	-4,95	5,35
Öğrenim Durumu	-1,675	1,256	-0,070	-1,333	0,183	-4,14	0,80
Mezuniyet Sonrası Sorun Çözme Eğitimi Alma Durumu	4,720	2,586	0,091	1,825	0,069	-0,37	9,81
Mesleki Sertifika Sahibi Olma Durumu	4,542	2,352	0,097	1,931	0,054	-0,08	9,17
Mesleki Deneyim	-4,572	1,473	-0,155	-3,104	0,002*	-7,47	-1,68

Bağımlı Değişken: PÇE Toplam Puan $R=0,23$, Adjusted $R^2=0,04$, $F=4,386$, $*p=0,001$, $**Durbin Watson=1,573$

becerisine etkisi olmadığı belirlendi ($p \geq 0,05$). Buna karşın katkı değerine (B) ve etki oranına (regresyon katsayısı-β) göre mesleki deneyim süresinin, problem çözme becerisine istatistiksel açıdan ileri düzeyde katkısının olduğu görüldü ($p \leq 0,01$) (Tablo 7).

TARTIŞMA

Hemşireler bilimsel problem çözme yönteminden yararlanarak hem çalışma ortamlarında karşılaştıkları sorunları çözüme kavuşturmaya çalışır hem de bakım sorumluluğunu aldıkları birey, aile ve toplumun sağlık/hastalık durumuna ilişkin yanıtlarını değerlendirir. Yani, bireyin gerçek/risk sorunlarının belirlenmesi, öncelik sırasına konulması ve bunların çözümüne yönelik uygun girişimlerin planlaması, uygulanması ve değerlendirilmesi için hemşirelerin gelişmiş problem çözme becerisine sahip olması önemlidir ^(22,23). Problem çözme becerisinin yanı sıra hemşirelerin doğru kararlar almasında yönlendirici bir güç olan, aynı zamanda da sorun çözmede ne kadar başarılı olacağını da belirleyen öz-yeterlilik algısının da gelişmiş olması önemlidir ^(24,25). Bu bağlamda araştırma hemşirelerin öz-yeterlilik algıları ile problem çözme becerilerini incelemek amacıyla gerçekleştirildi.

Hemşirelerin ölçek yönergesine göre iyi düzeyde öz-yeterlilik algısına ($86,93 \pm 12,76$), orta düzeyde

problem çözme becerisine ($93,32 \pm 22,24$) sahip oldukları belirlendi. Hemşirelerin öz-yeterlilik algıları ve problem çözme becerileri arasında istatistiksel açıdan negatif yönde, güçlü ve çok ileri düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görüldü ($p \leq 0,001$) (Tablo 3). Bu durum çalışma kapsamında kullanılan ölçeklerin yönergesine göre, hemşirelerin öz-yeterlilik algıları arttıkça problem çözme becerilerinin de arttığı şeklinde açıklanabilir. Bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarda da hemşirelerin benzer öz-yeterlilik algısı ve problem çözme becerisine sahip olduğu görülmektedir ^(23,26-31).

Hemşirelerin yaş ortalamaları ve mesleki deneyim süresi ile öz-yeterlilik algıları ve problem çözme becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki olduğu saptandı ($p \leq 0,05$) (Tablo 4 ve 5). Bu durum hemşirelerin yaşlarının ilerledikçe ve mesleki deneyim süreleri arttıkça öz-yeterlilik algıları ve problem çözme becerilerinin daha iyi düzeye ulaştığı şeklinde açıklanabilir. Benzer şekilde Baysal ⁽³¹⁾ hemşirelerin yaşları ve mesleki deneyim süreleri ilerledikçe öz-yeterlilik algılarının da arttığını belirtmektedir. Ayrıca yapılan regresyon analizine göre, mesleki deneyim süresinin problem çözme becerisine etkisi/katkısı olan önemli bir değişken olduğu görüldü ($p \leq 0,01$) (Tablo 7). Bu bulgu, çalışma kapsamımızdaki deneyimli hemşirelerin problem çözme becerile-

rinin diğer hemşirelerden daha iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Özellikle mesleki deneyimi fazla olan hemşirelerin sezgi, duygusal zeka ve klinik karar verme becerilerinin de daha iyi olması beklenen bir durumdur. Benzer şekilde literatürde de uzun süreli mesleki deneyime sahip olan (özellikle 21 yıl ve üzeri) hemşirelerin problem çözme becerilerinin daha iyi olduğu belirtilmektedir (28,32,33).

Araştırma kapsamındaki yönetici olan, çalıştığı birimi tercih etmesinde isteğinin dikkate alındığını belirten, mezuniyet sonrası sorun çözme eğitimi alan, mesleki sertifikası bulunan hemşirelerin öz-yeterlilik algı düzeylerinin diğer hemşirelerin öz-yeterlilik algı düzeyinden istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkla daha yüksek olduğu saptandı ($p \leq 0,05$) (Tablo 5). Ayrıca yapılan regresyon analizine göre, mesleki ünvan, sorun çözme konusunda eğitim alma durumunun öz-yeterlilik algısına katkısı olan önemli bir değişken olduğu görüldü ($p \leq 0,01$) (Tablo 6). Bu doğrultuda çalışma kapsamımızdaki yönetici hemşirelerin öz-yeterlilik algılarının diğer hemşirelerden daha iyi düzeyde olduğu sonucuna varılabilir. Ayrıca çalıştığı birime karşı özel ilgisi olan hemşireler, özel eğitim alma ve sertifika programını tamamlamaya ilişkin bir davranışa başlama ve sürdürme konusunda daha istekli/girişken oldukları şeklinde açıklanabilir.

Çalışmamızda ayrıca evli, öğrenim durumu lisans ve üzeri olan, mezuniyet sonrası sorun çözme eğitimi alan ve mesleki sertifikası bulunan hemşirelerin daha iyi problem çözme beceri düzeyine sahip olduğu görüldü ($p \leq 0,05$) (Tablo 4). Bu durum evli kişilerin sosyal yaşamda daha çok sorumluluk alması ve sorumlulukları nedeniyle sosyal ve iş yaşamlarında öz-denetimlerine daha çok dikkat etmeleri şeklinde açıklanabilir (32). Ayrıca hemşireler üzerinde yapılan çalışmalarda medeni durum ile problem çözme becerisi arasında anlamlı farklılık olmadığını gösteren çalışmalarda bulunmaktadır (23,26,33). Tercanlı (27) ise, lisans mezunu hemşirelerin diğer öğrenim düzeylerine göre ileri düzeyde daha iyi problem çözme becerisine sahip olduğunu belirtmektedir. Buna ilaveten çalışma sonuçlarımız ile benzer olarak, sorun çözme konusunda eğitim alma ile problem çözme becerisi arasında anlamlı farklılık olduğu belirtilmektedir (28,32). Ancak bu konuda eğitim alma durumu ile problem çözme becerisi arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirten çalışmalar da vardır (23,33). Farklı

literatür sonuçları analiz edildiğinde, eğitim alarak bilinçlenen hemşirelerin, iş yoğunluğu, klinik işleyişin uygun olmaması, prosedürlerin uygunsuzluğu vb. nedenlerden dolayı eğitim bilgilerini yeterince uygulama alanına entegre edememelerini düşündürmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak, çalışmaya katılan hemşirelerin öz-yeterlilik algılarının iyi düzeyde ve problem çözme becerinin orta düzeyde olduğu belirlendi. Bir problem çözme süreci olan hemşirelik sürecine ilişkin hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi, bu programlarda olgu çalışmalarının gerçekleştirilmesi; hemşirelerin alanlarına özgü sertifika programlarına katılmaları ve çalışmak istedikleri birimi tercih etmelerine olanak sağlanması; hemşirelerin öz-yeterlilik algıları ve problem çözme becerileri artırmalarını sağlayacak yöntemlerin (motivasyonlarını artıracak etkinlikler, ödüllendirme vb.) geliştirilmesi ve uygulanması önerilebilir.

Etik Kurul Onayı: T.C. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul onayı alınmıştır (2016/213).

Çıkar Çatışması: Çalışmada yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek: Çalışma için herhangi bir kurum/kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Hasta Onamı: Bilgilendirme sonrası çalışmaya katılmaya istekli ve gönüllü olan izin alınan, hemşireler alınmıştır.

Ethics Committee Approval: T.C. The approval of the Non-Interventional Clinical Trials Ethics Committee was obtained from the Dean of Selçuk University Faculty of Medicine (2016/213).

Conflict of Interest: There is no conflict of interest between the authors.

Funding: No financial support was received from any institution/organization for the study.

Informed Consent: Nurses willing to participate in the study after voluntary informed consent were obtained.

KAYNAKLAR

1. Kızılcı S, Mert H, Küçükgüçlü Ö, Yardımcı T. Hemşirelik fakültesi öğrencilerinin öz etkililik düzeyinin cinsiyet açısından incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2015;8(2):95-100.
2. Aksayan S, Gözüm S. Olumlu sağlık davranışlarının başlatılması ve sürdürülmesinde öz-etkililik (kendini etkilime) algısının önemi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 1998;2:35-42.
3. Akbulut E. Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerine ilişkin öz yeterlik inançları. Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2006;3(2):24-33.
4. Aştı T, Şendir M, Acaroğlu R, Öztürk A, Büyükyılmaz F. Hemşirelik yüksekokulu 1 sınıf öğrencilerinin öz-etkililik algıları ile problem çözme yeterliliklerinin değerlendirilmesi. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2009;17(3):151-7.
5. Yıldırım F, İlhan İÖ. Genel öz-yeterlilik ölçeği türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi. 2010;21(4):301-8.
6. Yılmaz Karabulutlu E, Yılmaz S, Yurttaş A. Öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi - Journal of Psychiatric Nursing. 2011;2(2):75-9.
7. Pınar R, Sabuncu N. Hemşirelik yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin otomatik düşünceler ve problem çözme yeterliliği konusunda kendilerini algılayışları. Hemşirelik Forum Dergisi 2004; Eylül-Ekim 23-7.
8. Taşçı S. Hemşirelikte problem çözme süreci. Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences) 2005;14:73-8.
9. Kim H, Lee EK, Park SY. Critical thinking disposition self-efficacy and stress of korean nursing students. Indian Journal of Science and Technology. 2015;8(18):1-5. [\[CrossRef\]](#)
10. Wang JJ, Lo CHK, Ku YL. Problem solving strategies integrated in to nursing process to promote clinical problem solving abilities of RN-BSN students. Nurse Education Today. 2004;24:589-95. [\[CrossRef\]](#)
11. Acaroğlu R. Bakımda Etik II Uluslararası IX Ulusal Hemşirelik Kongresi Kongre Kitabı; 2003, 7-11 Eylül; Antalya, Türkiye.
12. Acaroğlu R. Bireyselleştirilmiş Bakım 1 Temel Hemşirelik Bakımı Kongresi Kongre Kitabı; 2010, 21-3. Ekim; İzmir, Türkiye.
13. Acaroğlu R, Şendir M. Bireyselleştirilmiş bakımı değerlendirme skalaları. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2012;20(1):1016.
14. Can Ş, Acaroğlu R. Hemşirelerin mesleki değerlerinin bireyselleştirilmiş bakım algıları ile ilişkisi. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi. 2015;23(1):32-40. [\[CrossRef\]](#)
15. Uğur E. Yönetici hemşirelerin koçluk becerileri ve öz-etkililik-yeterlilik algılamaları. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı Doktora Tezi. 2010.
16. Uz D. Bir hastanede çalışan hemşirelerin sağlıklı yaşam biçimi davranışları ve öz-etkililik-yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı Yüksek Lisans Tezi. 2011.
17. Can Ş. Hemşirelerin mesleki değerlerinin bireyselleştirilmiş bakım algıları ile ilişkisi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. 2013.
18. Adar Uyaniker E. Yönetici hemşirelerin genel öz yeterlilik inancı ile zaman yönetimi arasındaki ilişki. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. 2014.
19. Güven Özdemir N. Hemşirelerin empatik eğilim ve empatik becerileri ile bireyselleştirilmiş bakım algıları arasındaki ilişki. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. 2015.
20. Gözüm S, Aksayan S. Öz etkililik yeterlilik ölçeğinin türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 1999;2(1):21-32.
21. Şahin NH, Şahin N, Heppner P. Psychometric properties of the problem solving inventory in a grup of Turkish university students. Cognitive Therapy Research. 1993;17:379-96. [\[CrossRef\]](#)
22. Akpınar H, Ünsal Barlas G. Yoğun bakım servislerinde çalışan hemşirelere uygulanan sorun çözme eğitiminin hemşirelerin tükenmişlik düzeylerine etkisi. Van Tıp Dergisi. 2015;22(4):278-84.
23. Başar G, Akın S, Durna Z. Hemşirelerde ve hemşirelik öğrencilerinde problem çözme ve iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2015;4(1):125-47.
24. McLaughlin K, Moutray M, Muldoon OT. The role of personality and self-efficacy in the selection and retention of successful nursing students: A Longitudinal Study. Journal of Advanced Nursing. 2008;61(2):211-21. [\[CrossRef\]](#)
25. Yıldız NO, Özen G, Bostancı TG. The effects of one-day outdoor education on self-efficacy. Journal of Human Sciences. 2016;13(3):6098-6103. [\[CrossRef\]](#)
26. Erzincanlı S. Hemşirelerin eleştirel düşünme eğilimleri ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Programı Yüksek Lisans Tezi. 2010.

27. Tercanlı N. Hemşirelerin algıladıkları sosyal destek ile problem çözme algısı arasındaki ilişki. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. 2011.
28. Eyüboğlu G. Hemşirelerin çevresel güçlendirme algıları ve problem çözmeye ilişkin öz değerlendirmeleri. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Hizmetleri Yönetimi Programı Yüksek Lisans Tezi. 2012.
29. Karakurt N, Ekinci M. Hemşirelerin algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerisi arasındaki ilişki. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2015;4(4):574-93.
30. Sergek E, Sertbaş G. SSK hastanesinde çalışan hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri ve öz-etkililik yeterlilik düzeyleri. Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences. 2006;9(1):41-8.
31. Baysal E. Hemşirelerde öz-yeterlilik inancı ve iş doyumunu ilişkisi: bir üniversite hastanesinde saha çalışması. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hastane ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. 2010.
32. Kaya E. Hemşirelerin problem çözme becerilerinin ve etkileyen bazı faktörlerin belirlenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 2005.
33. Şahin P. Hemşirelerin problem çözme becerilerinin çeşitli demografik özellikleri ile ilişkisi (Adnan Menderes Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesi örneği). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi Bilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. 2015.